

Motion till riksdagen
2007/08:Ju402

av Mehmet Kaplan m.fl. (mp)

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	3
Polisens jämställdhetsarbete.....	3
Åklagarmyndigheten	3
Sveriges domstolar	5
Satsning för ökad förmåga att bekämpa diskriminering, hatbrott och ett förbättrat jämställdhetsarbete	5
Kriminalvården	6
Behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor	7
Brottsförebyggande rådet (Brå).....	8
Rättsliga biträden	8

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställning:

Anslag	Anslagsförändring (miljoner kronor)		
	2008	2009	2010
Summa för utgiftsområdet	36	36	36
4:3 Åklagarmyndigheten	10	10	10
4:5 Sveriges domstolar	10	10	10
4:6 Kriminalvården	10	10	10
4:7 Brottsförebyggande rådet	5,5	5,5	5,5

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade satsningar på utbildningar och kompetensutveckling inom polisväsendet i fråga om mäns våld mot kvinnor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Åklagarmyndigheten i sitt arbete måste prioritera arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor, sexualbrott, hatbrott och miljöbrott.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk utbildning av domare och nämndemän i frågor om mäns våld mot kvinnor, sexualbrott och hatbrott.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillgänglighetsanpassa Sveriges domstolar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa individuella verkställighetsplaner för kriminalvårdens klienter på ett rättssäkert sätt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hot- och riskbedömning som genomförs även ska omfatta andra kvinnor och barn som ingår i det sociala nätverket utanför den egna familjen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att män som dömts för våld mot kvinnor bör genomgå ett obligatoriskt behandlingsprogram inom ramen för kriminalvårdens verksamhet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn bör tas i ett samlat grepp som utgår från en könsmaktsförståelse.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att säkra tillgången till bra kriminalstatistik.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utreda hur förändringarna av rättshjälpsystemet påverkat enskildas möjligheter att få rättstvister avgjorda i domstol samt hur förändringarna av rättshjälpsystemet påverkat allmänhetens förtroende för rättsväsendet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att småföretagare och vissa kulturutövare i vissa fall ska kunna få rättshjälp under samma förutsättningar som enskilda personer.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Polisens jämställdhetsarbete

För att stärka rättssäkerheten och förebygga kvinnors känsla av utsatthet när de väljer att polisanmäla ett våldsbrott eller sexualbrott begånget av en man krävs det att polisen vidareutvecklar de utbildningar och insatser som gjorts för att öka kunskapen och kompetensen om mäns våld mot kvinnor.

Rikspolisstyrelsens chef Stefan Strömberg deklarerade i mars 2007 att polisen startade ett utvecklingsarbete för att flera av polisens utredningar ska leda till att män som använder våld stoppas. Vidare anförde Strömberg att en nationell basutbildning ska ges till alla poliser i yttre tjänst och utredare för att bättre kunna utreda och hantera brott i "nära relationer".

Miljöpartiet de gröna välkomnar Rikspolisstyrelsens initiativ och förutsätter att arbetet utvärderas för att se vilken reell inverkan utbildningen fått i polisens verksamhet.

Miljöpartiet vill se ökade satsningar på utbildningar och kompetensutveckling för polisväsendet ur en könsmaktsförståelse i frågor om mäns våld mot kvinnor och barn.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten bedriver ett resurseffektivt arbete med att utreda brott och företräda det allmänna i domstol. Storleken på myndighetens arbete är till stora delar avhängigt av hur arbetet går för polis och kriminalvård. Ökade resurser för polisen leder till ökad mängd ärenden hos Åklagarmyndigheten. Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet under förra mandatperioden, 2002–2006, sett till att myndigheten tillförs 25 miljoner kronor ytterligare för år 2007 och framåt. Regeringen kommer inte med några avvikande förslag. Vi gör dock nu bedömningen att ytterligare 5 miljoner kronor behöver tillföras Åklagarmyndigheten, för att klara av vissa prioriterade områden.

Arbetet för att utreda miljöbrott måste förbättras. Genom Åklagarmyndighetens regleringsbrev för år 2006 specialdestinerades 5 miljoner kronor för att

Fel! Okänt namn på

öka kompetensen att utreda miljöbrott. Vi har dock erfarit att myndigheten under år 2006 endast hunnit starta det nödvändiga utvecklingsarbete som dessa medel var avsedda för.

Samtidigt finns det uppgifter om att miljöåklagarnas arbetsituation försvårats och att andelen icke avklarade miljöbrott hos myndigheten, samt andelen preskriberade brott, är fortsatt hög. Ett stort antal anmälda misstänka brott skrivs dessutom av redan hos polisen (jfr År vi bra på miljöbrott – en snabbanalys, Brå 2006). Ett fortsatt arbete krävs därför för att utveckla Åklagarmyndighetens arbete med att utreda miljöbrott och för att få miljöbrottslingarna dömda.

Alltsedan kvinnofridsuppdragen har det varit Åklagarmyndighetens ansvar att ta fram åtgärdsprogram och policydokument för åklagarnas insatser för bekämpning av mäns våld mot kvinnor. Detta har genomförts och i mars 2007 presenterade Åklagarmyndigheten en rapport som konstaterade att samverkan mellan polis och åklagare har lett till kortare handläggningstider, ökad användning av målsägandebiträde och en kvalitetsförbättring.

Åklagarmyndigheten anför själv att det som fortfarande kan förbättras är skadedokumentationen, alltså t.ex. fotografering och videofilmning vid förhör. Annat som myndigheten själv anger kan förbättras är informationen till målsägande om rätten till målsägandebiträde.

Satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet. Frågan om mäns våld mot kvinnor och barn är ett samhällsproblem som våra åklagare kontinuerligt behöver uppdateras inom.

Med anledning av det anförda vill Miljöpartiet göra ytterligare satsningar på fortbildning av personal inom Åklagarmyndigheten i frågor om mäns våld mot kvinnor ur en könsmaktsförståelse.

Sexualbrotten måste bekämpas. Den förbättrade sexualbrottslagstiftning som Miljöpartiet varit med om att genomföra, måste få genomslag inom rättstillämpningen och få avsedd effekt. Till detta kommer att ett ökat fokus måste läggas på ett bekämpande av internationell gränsöverskridande prostitution (s.k. trafficking) och sexhandel via Internet. Vi vill tillföra ytterligare resurser för att Åklagarmyndigheten ska kunna utveckla sitt internationella arbete mot sexbrott och för att myndigheten ska kunna öka kunskapen om sexualbrottslagstiftningen och utreda fler brott. Vi utvecklar i en separat motion hur vi vill utveckla arbetet i Sverige för att bekämpa detta stora problem. För Åklagarmyndighetens del vill vi dock tillföra extra resurser för att kunna prioritera denna sorts ärenden och för att kunna hantera frågor om utfärdande av besöksförbud och överträdelser av besöksförbud, på ett snabbare och effektivare sätt.

Åklagarnas arbete mot s.k. hatbrott måste utvecklas och stärkas. I rapporten En studie av homofoba hatbrott i Sverige (2006), visar Eva Tiby bl.a. att Åklagarmyndighetens och domstolarnas tolkning av vad som konstituerar homofobiska hatbrott avviker från den definition Säkerhetspolisen haft. Tillämpningen av straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 BrB haltar också hos åklagare och domare. Mot bl.a. denna bakgrund är det Miljöpartiets bedömning att Åklagarmyndigheten måste tillföras ytterligare resurser för att för-

bättra sitt arbete med att bekämpa s.k. hatbrott. Dessa brott måste av åklagaren benämnas för vad de är och den som begår dem måste få den straffskärping lagstiftaren angett.

Mäns våld mot kvinnor, liksom kvinnors våld mot män och samkönat våld i nära relationer, är ett alltmer växande och tydligt problem.

Sammantaget medför detta att Miljöpartiet föreslår att 10 miljoner kronor anslås utöver de av regeringen föreslagna medlen till Åklagarmyndigheten.

Sveriges domstolar

Domstolarna är en av det civiliserade samhällets skapelser – ett rättvist, kompetent och effektivt sätt att lösa tvister på. Problem uppstår dock om domstolarna inte handlägger tvisterna så snabbt, enkelt och billigt som möjligt. Problem uppstår också om den enskildes eller företags möjlighet att få sina tvister avgjorda i domstol är beroende av personens kön, sexuella läggning, etnicitet, religiösa tillhörighet eller funktionshinder.

Problem uppstår också om domstolarna ligger för långt bort från där brott begås, tvister uppstår eller där människor bosatt sig och detta avstånd inte kompenseras på något sätt.

Vi menar att dessa problem finns redan nu och redovisar här vilka problemen är och hur vi vill bekämpa dem, inom ramen för denna motion. Ytterligare åtgärder redovisas under avsnittet Rättsliga biträden.

Satsning för ökad förmåga att bekämpa diskriminering, hatbrott och ett förbättrat jämställdhetsarbete

Domstolarna ska döma lika fall lika och behandla alla människor sakligt lika.

Ändå finns det erfarenheter som visar att så inte alltid är fallet, utan att domare diskriminerar såväl baserat på etnicitet eller religiös tillhörighet, som kön, sexuell läggning och funktionshinder (jfr Utredningen om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighets betänkande Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige, SOU 2005:56, och Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminerings betänkande Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet, SOU 2006:30). Regeringen har också gett Brottsförebyggande rådet ett särskilt uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering baserat på etnicitet inom rättsväsendet. Uppdraget ska redovisas under slutet av år 2007. Att problem finns styrks också av den ovan angivna rapporten av Eva Tiby.

Domare och nämndemän tillhör de viktigaste parterna i rättskedjan som säkrar en rättssäker rättsprocess för kvinnor och barn utsatta för mäns våld. Domskalet som resonerar om kvinnans promiskuösa leverne, klädstil osv. påtalar den fortgående trenden där domstolsväsendet inte tillämpar sexualbrottslagstiftning och kvinnofridsparagrafen utifrån lagstiftarens avsikt.

Fel! Okänt namn på

Domstolsverket har organiserat utbildningar om mäns våld mot kvinnor för domare och nämndemän separat, med hänvisning till kravet på opartiskhet som ställs på domare. På de av Domstolsverket anordnade fortbildningsdagarna deltog 120 av 695 ordinarie domare i landet. I den återkommande obligatoriska utbildningen för samtliga ordinarie domare behandlas våld mot kvinnor under en föreläsning.

Det är oroväckande att så få domare deltagit i de arrangerade utbildningsdagarna, och frågan är om inte det är domare som redan är intresserade av frågan om våld mot kvinnor som väljer att delta, och därmed undgår utbildning i detta samhällsproblem de domare som kan behöva kunskapen bäst. Fortutbildningssatsningarna för domare och nämndemän bör bli genomgående obligatoriska för att nå samtliga verksamma inom domstolsväsendet.

Miljöpartiet vill att dessa utbildningssatsningar inom Domstolsverket fortsätter, förbättras och utvidgas.

Miljöpartiet föreslår därför att 10 miljoner kronor ska anslås för utbildningssatsningar inom det ovan anförda området, utöver av regeringen föreslagna medel.

Kriminalvården

Miljöpartiet har under den senaste mandatperioden varit med om att tillföra Kriminalvården avsevärda resurser – från 4,4 miljarder kronor år 2002 till 5,73 miljarder kronor för år 2007. Vårt huvudsakliga skäl till detta har varit en övertygelse om att en god vård av dömda brottslingar, präglad av rättssäkerhet för de intagna och säkerhet för dem som tidigare har utsatts för brott, förutsatt detta. Detta har också möjliggjort en utbyggnad av antalet anstaltsplatser.

Vi ser inte nu längre något behov av resurstillskott för att säkra en utbyggnad av antalet platser. Däremot kan det finnas ett visst behov av resurser för att genomföra Kriminalvårdskommitténs förslag i betänkandet Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54) om att individuella verkställighetsplaner ska upprättas för samtliga som har dömts till en kriminalvårdspåföljd. I planen ska bl.a. anges vad som förväntas av den dömda och vilka mål han eller hon har att sträva efter under verkställigheten. Resurser krävs också för att kunna införa det förmånssystem i anstalterna som föreslås av kommittén. Förmånssystemet innebär bl.a. att om den intagne följer verkställighetsplanen och i övrigt är skötsam ska han eller hon tilldelas särskilda förmåner genom uppflyttning till en förhöjd nivå i förmånssystemet. Kommittén föreslår vidare att den intagnes utslussning till samhället ska vara kopplad till förmånssystemet. Den som befinner sig på en förhöjd nivå i förmånssystemet ska efter det att minst hälften av strafftiden har avtjänats kunna få vistas utanför anstalt enligt de former för utslussning som finns i dag samt genom nya regler om utökad frigång och vistelse i av Kriminalvården kontrollerade boenden.

Miljöpartiet är positivt inställt till de förslag kommittén lämnat men ser, liksom många av remissinstanserna, problem i vad gäller hur de intagnas rättssäkerhet ska garanteras, liksom hur Kriminalvårdens personal ska kunna

Fel! Okänt namn på

hantera dessa nya inslag i påföljdsverkställigheten. Vi ser därför fram emot resultaten av det uppdrag regeringen givit Kriminalvården att bedriva viss avgränsad försöksverksamhet för att stimulera upprättandet av individuella verkställighetsplaner. Vi vill dock redan nu avsätta 5 miljoner kronor per år, för att säkra att erforderlig kompetens finns hos Kriminalvårdens personal för att handlägga ärenden om myndighetsutövning mot enskilda intagna inom kriminalvården.

Behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor

Inom kriminalvården bedrivs i dag två behandlingsprogram för män som har begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor. IDAP (Intergrated Domestic Abuse Programme) är ett behandlingsprogram för män som misshandlar den kvinna de lever eller har levt i en nära relation med. Programmet går ut på att bygga in ett hot- och riskbedömningsinstrument, där syftet är att garantera säkerheten för kvinnor mannen har eller haft en relation med. Sexualbrottsprogrammet heter Relation och Samlevnad (ROS).

Under våren har Kriminalvården annonserat ytterligare satsningar på ROS- och IDAP-programmet, 20 miljoner kronor satsas på det förstnämnda programmet respektive 3,3 miljoner kronor för att utbilda och utveckla det sistnämnda.

Miljöpartiet ser mycket positivt på att Kriminalvården bedömer frågan om mäns vålds- och sexualbrott mot kvinnor som ett prioriterat område. Vi delar dock utredningen Slag i luftens uppfattning att instrumenten för hot- och riskbedömning ska skapas utifrån en könsmaktsförståelse och att bedömningen av riskfaktorer hos män inte endast bör utgå från den befintliga officiella statistiken över män som är dömda för våldsbrott, eftersom alla våldsutövande män inte omfattas av denna statistik. Risken är annars att det skapas felaktiga bedömningar som grundas i att mäns våld enbart grundas i en svår uppväxt, alkoholproblem, psykiska störningar, kulturella skillnader osv., och därmed förloras helhetsperspektivet som könsmaktsförståelsen ger, nämligen vem som utövar våldet mot kvinnor, att våldet är en fråga om kön.

Vidare bör hot- och riskbedömning som genomförs även omfatta andra kvinnor och barn som ingår i det sociala nätverket utanför den egna familjen.

Dessa behandlingar inom kriminalvården bör vara obligatoriska för män som dömts för vålds- eller sexualbrott.

Miljöpartiet vill ge 5 miljoner kronor i ökade satsningar på behandlingsprogram inom kriminalvårdens ram för män som dömts för vålds- och sexualbrott mot kvinnor.

Fel! Okänt namn

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Brå genomför på ett förtjänstfullt sätt arbetet med kriminalstatistiken och genomför även andra uppgifter, såsom att utreda brottslighets struktur, omfattning och orsaker.

Brå har därför tidigare givits i uppdrag att hantera den samlade statistiken för hatbrotten i Sverige, ett ansvar som tidigare låg hos Säkerhetspolisen. I Brås rapport 2007:17 Hatbrott 2006 framgår det att antalet polisanmälningar med hatbrottsmotiv har ökat markant och att det främst beror på att ett nytt motiv, islamofobi, har införts. För att kunna anpassa och utveckla sitt statistiksystem i takt med övriga myndigheter inom rättsväsendet, tillfördes Brå tidigare ökade medel. Regeringen fortsätter nu i budgetpropositionen, utan att ange några närmare skäl till varför, att underlåta att tillföra Brå medel för att kunna vidareutveckla statistiksystemen. Miljöpartiet föreslår därför att 5,5 miljoner kronor tillförs Brå. Detta för att säkra arbetet med kriminalstatistiken och statistiken över hatbrotten.

Rättsliga biträden

Alla enskilda och företag måste ha tillgång till domstolar för att lösa tvister och för att få brottslingar dömda. Ett medel för att kunna få rättvisa skipad, är den av staten finansierade rättshjälpen. Utan tillgång till denna av staten finansierade hjälp att få kostnad för juridiskt biträde i domstolsprocess, skulle Sverige inte anses uppfylla sina internationella folkrättsliga åtaganden. Rättshjälpsystemet förändrades väsentligen den 1 januari 1997 och medförde att rättshjälpen blev subsidiär till det egna försäkringsskyddet och inte kom att omfatta ett flertal olika tvister. Det begränsades dessutom i tidsmässig omfattning. Näringsidkare har i princip aldrig kunnat få rättshjälp. Av bl.a. Domstolsverkets budgetunderlag för åren 2007–2009 framgår att statens kostnader för rättshjälp minskar med en ungefärlig takt om tre procent per år, eller motsvarande 4 miljoner kronor. Allt färre personer beviljas dessutom rättshjälp.

Anslaget för rättshjälp uppgick år 2006 till 150 miljoner kronor (anslagsposten 1 till anslaget 14:2). 1998 uppgick beloppet till 305 miljoner kronor. De sociala konsekvenserna av denna åtstramning av rättshjälpen torde vara omfattande men saknar fortfarande erforderlig utredning.

Miljöpartiet har erfaren att alltför konstnärliga utövare och skapare av patent- och varumärkesskyddade produkter får sina rättigheter kränkta och därvid saknar ekonomiska möjligheter att tillvarata sina intressen i domstol. Det är mot denna bakgrund synnerligen angeläget att möjligheten till rättshjälp för småföretagare och de som livnär sig på varumärkesskyddade och patentskyddade produkter förbättras.

Miljöpartiet anser att rättshjälpsystemet måste bli föremål för en snar och omfattande översyn. Det arbete som aviseras i budgetpropositionen är därför synnerligen angeläget. I detta arbete bör företrädare för riksdagens partier engageras och målet bör vara att så långt som möjligt eliminera de sociala

Fel! Okänt namn på

försäkringar som kan ha uppstått genom förändringen som gjordes i lagstiftningen den 1 januari 1997.

Vi föreslår att 5 miljoner kronor avsätts år 2008 och framöver, utöver av regeringen anslagna medel, för att dels kunna genomföra det tillkännagivande riksdagen beslutat om dels för att kunna ha en mer generös tillämpning av rättshjälpslagen.

Stockholm den 4 oktober 2007

Mehmet Kaplan (mp)

Mikael Johansson (mp)

Jan Lindholm (mp)